

Projekt „Eesti 20. sajandi (1870–1991) sõjalise ehituspärandi kaardistamine ja analüüs”

Ristna patarei Hiiumaal Hiiuma vallas

Sisukord

1. Kohustuslikud andmed	2
2. Asukoha skeemid	3
3. Fotod.....	5
4. Vanemad fotod	53
5. Täiendav info.....	61

Koostajad:

Ain Tähiste, Mart Mõniste

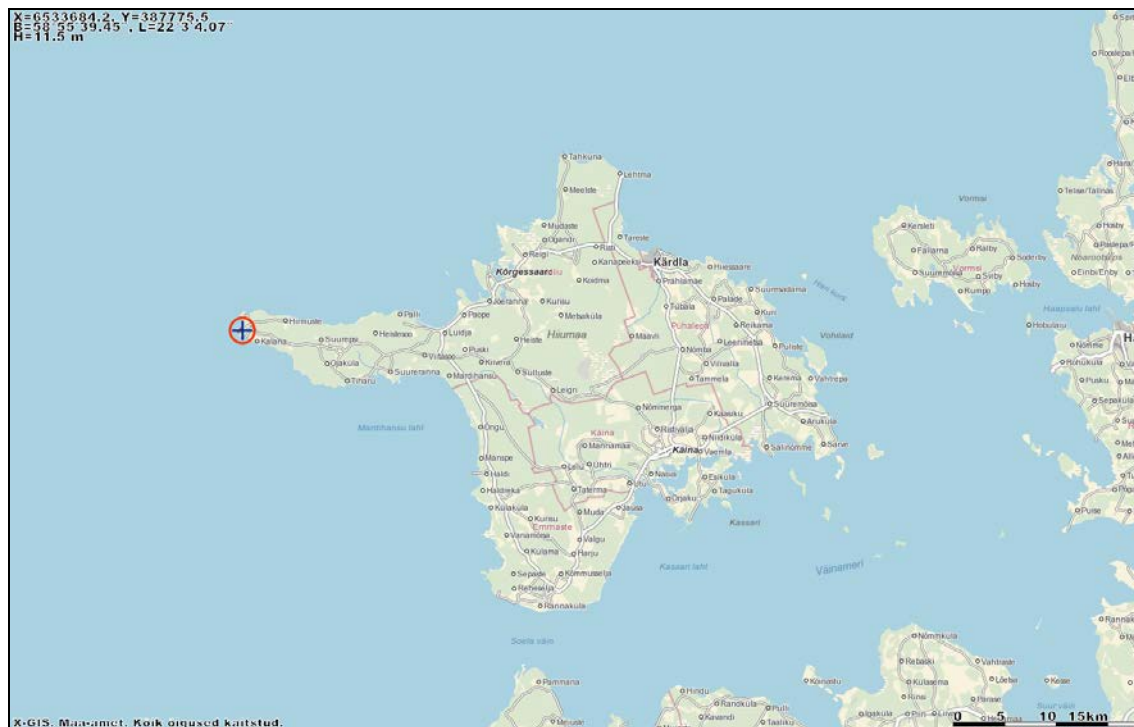
2014

1. Kohustuslikud andmed

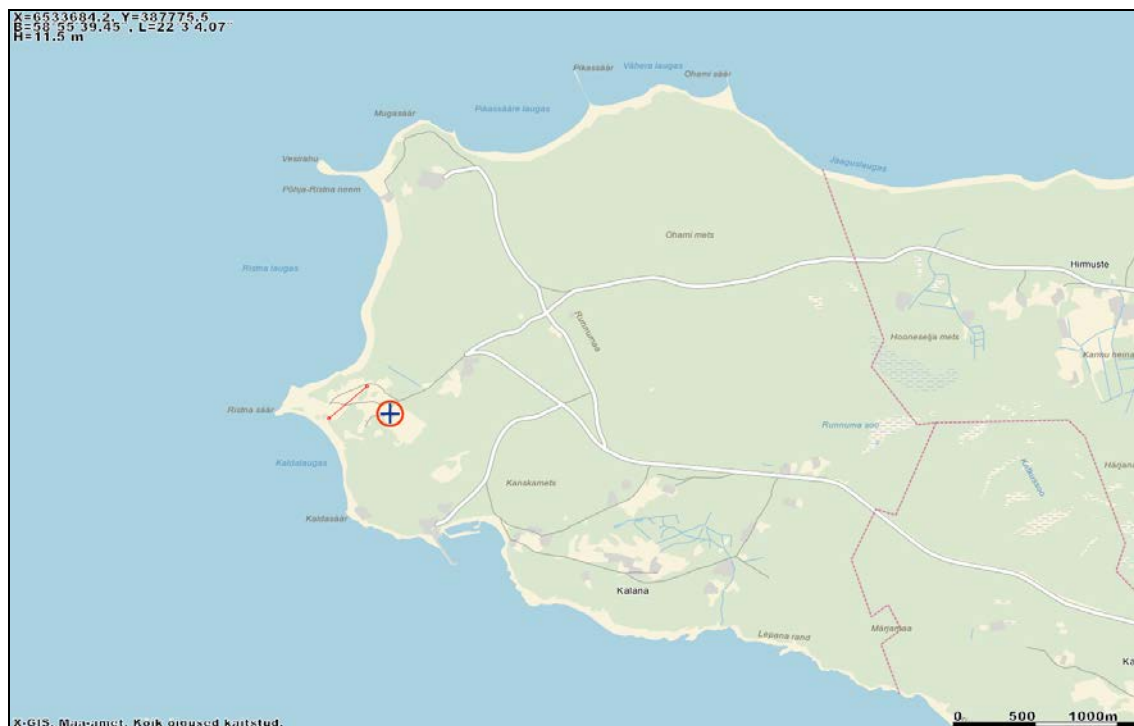
1.1	Algne nimetus	rannakaitsepatarei nr. 42
1.2	Hilisem(ad), sh praegune(sed) nimetus(ed)	
1.3	Aadress	Hiiu maakond, Hiiu vald, Kalana küla. Lähiaadress: Ristna (33 ha), tunnus: 39201:001:1461 Lähiaadress: Lõuna-Punkt (9 ha), tunnus: 39201:001:0165 Lähiaadress: Lääne-Punkt (3 ha), tunnus: 39201:001:0164 Lähiaadress: Putkaste metskond 47 (15 ha), tunnus: 39201:001:0130
1.4	Koordinaadid	58°55'39.29", 22°3'3.94"
1.5	Algne teave, sh ajalugu	130 mm patarei ehitati Ristnasse 1941. aastal. Pärast sõda oli samas kohas patarei kuni 1959. aastani, sellest perioodist on betoonist kahuriõued ja tulejuhtimistorn. Kuni 1993. aastani kasutas patarei hooneid õhukaitseväge radarijaam.
1.6	Praegune funktsioon	kasutuseta, eravalduses.
1.7	Seisukorra hinnang	
1.8	Ümbruse lühikirjeldus	
1.9	Joonised	Hoonete ja asukoha skeemid (4)
1.10	Fotod	Tänapäevased fotod (96) ja ajaloolised fotod (16)
1.11	Seotud ehitised	
1.12	Põhiüksus	
1.13	Lisateave	
1.14	Töö teostamise aeg	Välitööde aeg 5.03.2014
1.15	Koostaja andmed	Ain Tähiste, Mart Mõniste

Ristna-patarei.doc

2. Asukoha skeemid

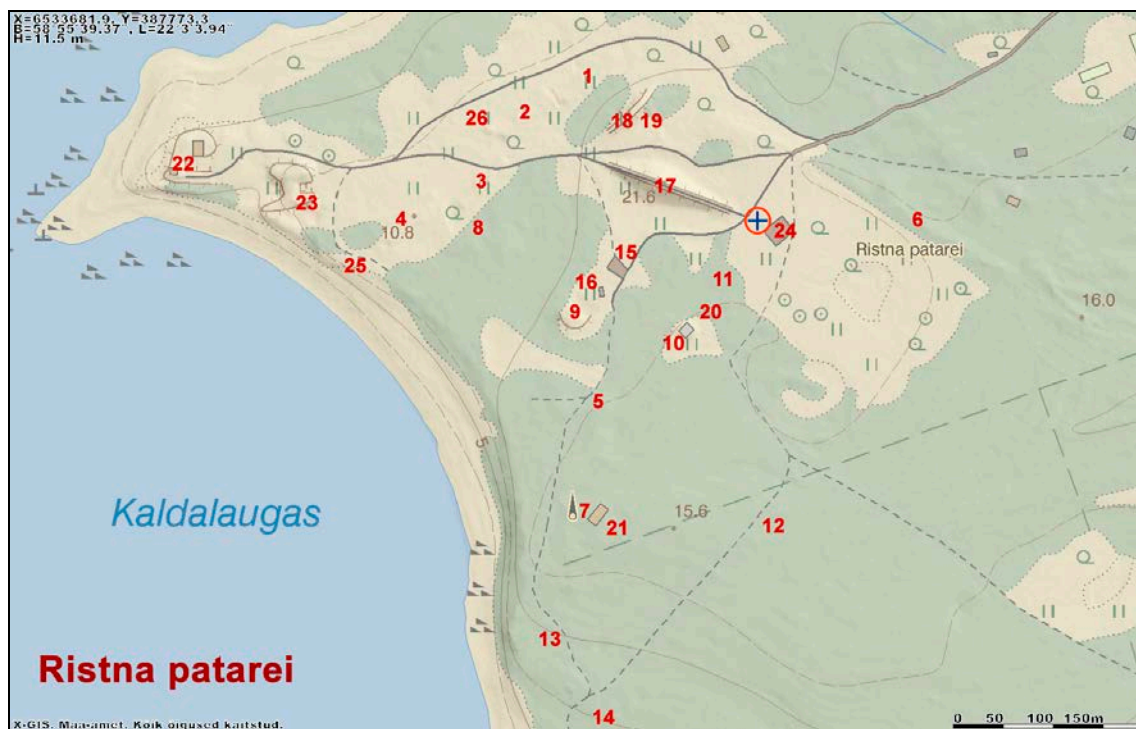
Skeem 1. Ristna patarei Hiiumaal Hiiu vallas. Allikas: Maa-ameti Geoportaal

Skeem 2. Ristna patarei Hiiu vallas Kalana külas. Punane joon tähistab suurtükipositsioone. Allikas: Maa-ameti Geoportaal

Skeem 3. Ristna patarei objektid. Allikas: Maa-ameti Geoportaal

Skeem 4. Ristna patarei objektid. Allikas: Maa-ameti Geoportaal

1–4 - kahuriõu 1–4	16 - angaar
5–6 - laskemoonavarjend	17 - suur radarimägi
7 - komandokeskus / tulejuhtimistorn	18 - väike radarimägi
8 - dott	19 - talu kelder 1938
9 - elektrijaam	20–21 reservuaar
10 - punker	22–23 - angaariid rannas
11–12 - dott	24 - kopteriplats
13–14 - 1941. aasta kahuripositsioon	25 - metalltorn
15 - riviplats	26 - dott

3. Fotod

Foto 1 (0118). Ristna patarei. Kahuriõu nr 1 [1], taga paistab [2].
Foto Mart Mõniste 5.03.2014.

Foto 2 (0078). Ristna patarei. Kahuriõu nr 1 [1]. Kahuriõuel on kaks torni ja neli sissepääsu.
Foto Mart Mõniste 5.03.2014.

Foto 3 (0121). Ristna patarei. Kahuriõu nr 1 [1], teine ehk loodepoolne torn.
Foto Mart Mõniste 5.03.2014.

Foto 4 (221). Ristna patarei. Kahuriõu nr 1 [1], kirdepoolne sissepääs on kinni müüritud.
Foto Mart Mõniste 5.03.2014.

Foto 5 (0216). Ristna patarei. Kahuriõu nr 1 [1], edelapoolse otsa sissepääs.
Foto Mart Mõniste 5.03.2014.

Foto 6 (0095). Ristna patarei. Kahuriõu nr 1 [1]
Foto Mart Mõniste 5.03.2014.

Foto 7 (0107). Ristna patarei. Kahuriõu nr 1 [1] - igal suurtükipositsioonil on neli laskemoonahoidlat, sellel hoidlal on metalluks alles.
Foto Mart Mõniste 5.03.2014.

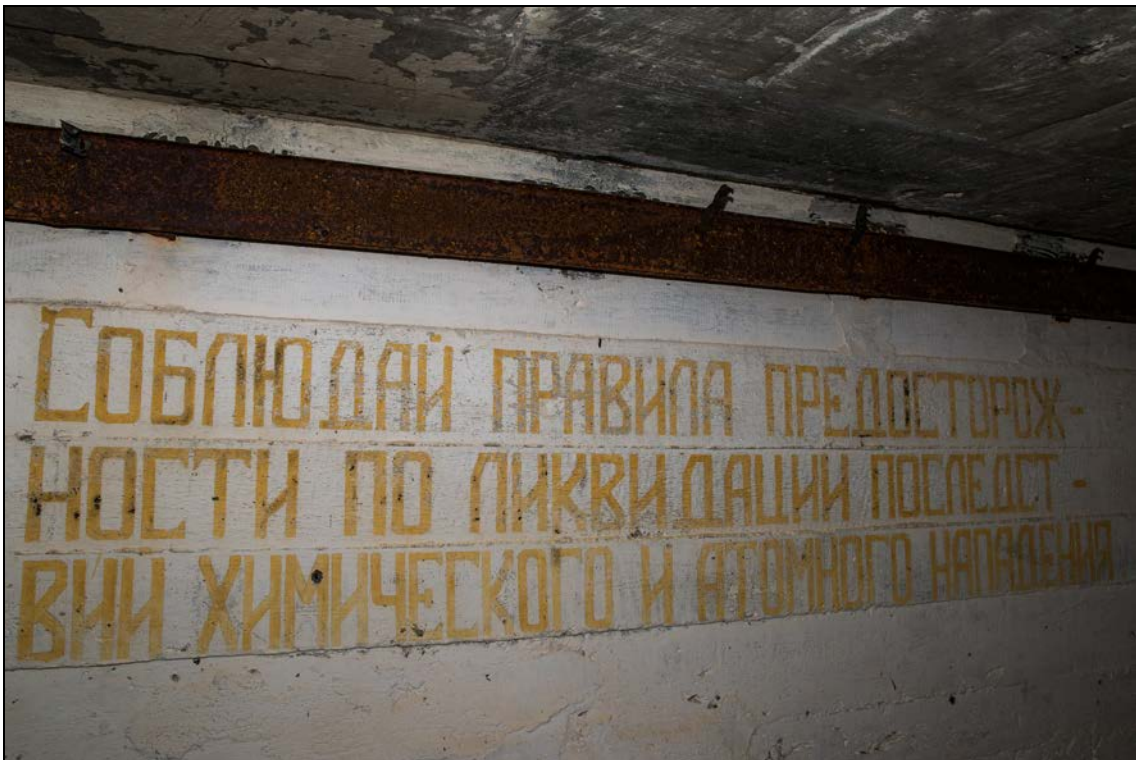

Foto 8 (0153). Ristna patarei. Kahuriõu nr 1 [1], säilinud seinamaaling „Täida ohutustehnika nõudeid keemia- ja tuumarünnaku tagajärgede likvideerimisel”.
Foto Mart Mõniste 5.03.2014.

Foto 9 (0132). Ristna patarei. Kahuriõu nr 1 [1]. Suurtükiõue kõrval on kahel pool koridorides laskemoonariidid.

Foto Mart Mõniste 5.03.2014.

Foto 10 (0186). Ristna patarei. Kahuriõu nr 1 [1]. Torni sisevaade - viis luukidega suletavat ambrasuuri, torni läbimõõt 1,5 m, kõrgus 1,75 m, luuk põrandas 60x80 cm, alumine korrus neljakandiline 1,5x1,5 m, kõrgus 1,4 m.

Foto Mart Mõniste 5.03.2014.

Foto 11 (0315). Ristna patarei. Kahuriõu nr 2 [2], paremal paistab dott [26].
Foto Mart Mõniste 5.03.2014.

Foto 12 (0373). Ristna patarei. Kahuriõu nr 2 [2] edelapoolse otsa kinnimüüritud sissepääs on
huviliste poolt lahti lõhutud
Foto Mart Mõniste 5.03.2014.

Foto 13 (0235). Ristna patarei. Kahuriõu nr 2 [2] laskemoonahoidlaid on kasutatud radarijaama ajal ladudena.

Foto Mart Mõniste 5.03.2014.

Foto 14 (0354). Ristna patarei. Kahuriõu nr 2 [2]

Foto Mart Mõniste 5.03.2014.

Foto 15 (0269). Ristna patarei. Kahuriõu nr 2 [2]
Foto Mart Mõniste 5.03.2014.

Foto 16 (0366). Ristna patarei. Kahuriõu nr 2 [2], koridoris on säilinud algset elektrikaablite alust.
Foto Mart Mõniste 5.03.2014.

Foto 17 (0436). Ristna patarei. Kahuriõue nr 3 [3]
Foto Mart Mõniste 5.03.2014.

Foto 18 (0379). Ristna patarei. Kahuriõue nr 3 [3] ühest otsast läheb üle tee, kirdepoolse otsa sissepääs on kinni müüritud.
Foto Mart Mõniste 5.03.2014.

Foto 19 (0386). Ristna patarei. Kahuriõu nr 3 [3] - tagumised sissepääsud torniga on sümmetrilised - parempoolsel on torn trepist paremal, ...
Foto Mart Mõniste 5.03.2014.

Foto 20 (0441). Ristna patarei. Kahuriõu nr 3 [3] - vasakpoolsel sissepääsul on torn trepist vasakul.
Foto Mart Mõniste 5.03.2014.

Foto 21 (0412). Ristna patarei. Kahuriõu nr 3 [3]
Foto Mart Mõniste 5.03.2014.

Foto 22 (0421). Ristna patarei. Kahuriõu nr 3 [3] - ühes hoidlas on kummaline tõmbekapi moodi konstruktsioon. Tuld selles tehtud ei ole, tahmajäljed puuduvad. Hoidla suurus 2,5x5,2 m, kõrgus 1,9 m.
Foto Mart Mõniste 5.03.2014.

Foto 23 (0570). Ristna patarei. Kahuriõue nr 4 [4] on pinnast täis aetud, õue kõrval olev galerii on osaliselt pinnast täis varisenud. Taga paistab metalltorn [25].
Foto Mart Mõniste 5.03.2014.

Foto 24 (0657). Ristna patarei. Kahuriõue nr 4 [4] merepoolse otsa sissepääsu kõrval on betoonist kast, mida mujal ei ole.
Foto Mart Mõniste 5.03.2014.

Foto 25 (0615). Ristna patarei. Kahuriõue nr 4 [4] galeriis on ainsana säilinud metallist luugid. Taga paistab kinnimüüritud sissepääs kirdepoolsesse tiiba.
Foto Mart Mõniste 5.03.2014.

Foto 26 (0595). Ristna patarei. Kahuriõue nr 4 [4], vaade galerii poolt edelapoolsesse tiiba.
Foto Mart Mõniste 5.03.2014.

Foto 27 (0534). Ristna patarei. Kahuriõu nr 4 [4]
Foto Mart Mõniste 5.03.2014.

Foto 28 (0642). Ristna patarei. Kahuriõu nr 4 [4]
Foto Mart Mõniste 5.03.2014.

Foto 29 (0872). Ristna patarei. Laskemoonavarjend [5].
Foto Mart Mõniste 5.03.2014.

Foto 30 (0874). Ristna patarei. Laskemoonavarjend [5]. Katusel torn, neljast sissepääsust kolm on suletud.
Foto Mart Mõniste 5.03.2014.

Foto 31 (0886). Ristna patarei. Laskemoonavarjend [5], vaade otsauksest kinimüüritud osale.
Foto Mart Mõniste 5.03.2014.

Foto 32 (0909). Ristna patarei. Laskemoonavarjend [5]. Varjendis on kaks suuremat
hoidlaruumi.
Foto Mart Mõniste 5.03.2014.

Foto 33 (0928). Ristna patarei. Laskemoonavarjend [5].
Foto Mart Mõniste 5.03.2014.

Foto 34 (0925). Ristna patarei. Laskemoonavarjend [5].
Foto Mart Mõniste 5.03.2014.

Foto 35 (1284). Ristna patarei. Laskemoonavarjend [6].
Foto Mart Mõniste 5.03.2014.

Foto 36 (1270). Ristna patarei. Laskemoonavarjend [6].
Foto Mart Mõniste 5.03.2014.

Foto 37 (1338). Ristna patarei. Laskemoonavarjend [6].
Foto Mart Mõniste 5.03.2014.

Foto 38 (1299). Ristna patarei. Laskemoonavarjend [6].
Foto Mart Mõniste 5.03.2014.

Foto 39 (1329). Ristna patarei. Laskemoonavarjend [6]. Üks hoidlaruum on poolitatud vaheseinaga, kasutatud radarijaama juurviljahoidlana.
Foto Mart Mõniste 5.03.2014.

Foto 40 (1320). Ristna patarei. Laskemoonavarjend [6].
Foto Mart Mõniste 5.03.2014.

Foto 41 (0958). Ristna patarei. Komandokeskus tulejuhtimistorniga [7]
Foto Mart Mõniste 5.03.2014.

Foto 42 (0965). Ristna patarei. Komandokeskus tulejuhtimistorniga [7]. Komandokeskuse katusel on samuti kaks torni ja sissepääsusi kokku neli.
Foto Mart Mõniste 5.03.2014.

Foto 43 (0998). Ristna patarei. Komandokeskus tulejuhtimistorniga [7]. Ventilatsiooniseadmed.
Foto Mart Mõniste 5.03.2014.

Foto 44 (1045). Ristna patarei. Komandokeskus tulejuhtimistorniga [7]. Diisलगeneraatori ruum.
Foto Mart Mõniste 5.03.2014.

Foto 45 (1062). Ristna patarei. Komandokeskus tulejuhtimistorniga [7]. Tulejuhtimistornis on kahe alumise korruse metalltrepid kaotsi läinud.
Foto Mart Mõniste 5.03.2014.

Foto 46 (1072). Ristna patarei. Komandokeskus tulejuhtimistorniga [7].
Foto Mart Mõniste 5.03.2014.

Foto 47 (1080). Ristna patarei. Komandokeskus tulejuhtimistorniga [7].
Foto Mart Mõniste 5.03.2014.

Foto 48 (1089). Ristna patarei. Komandokeskus tulejuhtimistorniga [7].
Foto Mart Mõniste 5.03.2014.

Foto 49 (1182). Ristna patarei. Dott [8] 3. ja 4. suurtükiõue taga metsaserval.
Foto Mart Mõniste 5.03.2014.

Foto 50 (1204). Ristna patarei. Doti [8] ehitus tundub olevat pooleli jäänud, tagaseinas on kinnimüüritud ukseava ja selle ees süvend.
Foto Mart Mõniste 5.03.2014.

Foto 51 (1185). Ristna patarei. Dott [8] on Hiiumaal ainulaadse laia ambrasuuriga.
Foto Mart Mõniste 5.03.2014.

Foto 52 (1200). Ristna patarei. Dott [8] laia ambrasuuri sulgemismehhanism on säilinud.
Foto Mart Mõniste 5.03.2014.

Foto 53 (0693). Ristna patarei. Elektriijaam/komandokeskus [9], vaade riviplatsi [15] suunast. Punkri ehitusalune pind on u 200 m², aga eraldi ruume on 19. Lae paksus 60 cm. Foto Mart Mõniste 5.03.2014.

Foto 54 (0769). Ristna patarei. Elektriijaam/komandokeskus [9], tagumine sissepääs. Foto Mart Mõniste 5.03.2014.

Foto 55 (0773). Ristna patarei. Elektriijaam/komandokeskus [9]. Katusel tüüpiline torn ja metallist antenni? alused.

Foto Mart Mõniste 5.03.2014.

Foto 56 (0724). Ristna patarei. Elektriijaam/komandokeskus [9]. Radarijaama juhtimiskeskuse ruum on kõige suurem, 23 m².

Foto Mart Mõniste 5.03.2014.

Foto 57 (0732). Ristna patarei. Elektriijaam/komandokeskus [9]. Ühte väiksesse (7 m²) ruumi on ehitatud kitsad lauad ja pingid- söögiroom?
Foto Mart Mõniste 5.03.2014.

Foto 58 (0755). Ristna patarei. Elektriijaam/komandokeskus [9]. Diisलगенерааторите ruum on üks suuremaid, pindala 17,5 m².
Foto Mart Mõniste 5.03.2014.

Foto 59 (0783). Ristna patarei. Punker [10], peasissepääs, vaade [20] suunast. Punkris on kokku 20 ruumi.

Foto Mart Mõniste 5.03.2014.

Foto 60 (0780). Ristna patarei. Punker [10], tagumine sissepääs on kinni müüritud.

Foto Mart Mõniste 5.03.2014.

Foto 61 (0870). Ristna patarei. Punkri [10] taga on uuem radarijaama aegne vundament.
Foto Mart Mõniste 5.03.2014.

Foto 62 (0825). Ristna patarei. Punker [10], kõige suurem ruum on 24,5 m².
Foto Mart Mõniste 5.03.2014.

Foto 63 (0803). Ristna patarei. Punker [10] on olnud kasutusel radarijaama laona, sellest ajast on säilinud ka sisustust ja uksest.

Foto Mart Mõniste 5.03.2014.

Foto 64 (0814). Ristna patarei. Punker [10].

Foto Mart Mõniste 5.03.2014.

Foto 65 (1233). Ristna patarei. Dott [11] asub kopteriplatsi [24] kõrval, aga on kasvanud nii tihedasse võssa, et suvisel ajal väga raskesti leitav.
Foto Mart Mõniste 5.03.2014.

Foto 66 (1222). Ristna patarei. Dott [11] laes on säilinud metallist killukaitse, sisustuseks rohmakas riiul.
Foto Mart Mõniste 5.03.2014.

Foto 67 (1235). Ristna patarei. Dott [12] on samuti raskesti leitav, suurtükipositsioonide taga metsas 500 m kaugusel.

Foto Mart Mõniste 5.03.2014.

Foto 68 (1240). Ristna patarei. Dott [12]

Foto Mart Mõniste 5.03.2014.

Foto 69 (1246). Ristna patarei. Dott [12] sisustuseks oli rohmakas laud, millest vandaalid on nüüdseks jagu saanud. Laes korralik killukaitse.
Foto Mart Mõniste 5.03.2014.

Foto 70 (0664). Ristna patarei. Riviplats [15] paraadseinaga, vaade [24] suunast.
Foto Mart Mõniste 5.03.2014.

Foto 71 (0667). Ristna patarei. Riviplatsi [15] ääres olnud NSVL riigipiiri kujutisega sein on ümber lükatud.

Foto Mart Mõniste 5.03.2014.

Foto 72 (0668). Ristna patarei. Angaar [16], taga paistab [9].

Foto Mart Mõniste 5.03.2014.

Foto 73 (0674). Ristna patarei. Angaar [16], ehituskvaliteet silmatorkavalt rohmakas.
Foto Mart Mõniste 5.03.2014.

Foto 74 (0689). Ristna patarei. Angaari[16] raudbetoonist värav (4,1x4,2 m, paksus 20 cm)
vedeleb angaari taga metsa all, tundub, et see pole paigas olnudki.
Foto Mart Mõniste 5.03.2014.

Foto 75 (1206). Ristna patarei. Suur radarimägi [17], vaade riviplatsilt [15]. Mäe pikkus u 130 m, laius 30 m, kõrgus 10-11 m.

Foto Mart Mõniste 5.03.2014.

Foto 76 (0016). Ristna patarei. Suure radarimäe [17] otsas on 7x9 m betoonist platvorm, vaade [24] suunast.

Foto Mart Mõniste 5.03.2014.

Foto 77 (0027). Ristna patarei. Väike radarimägi [18], vaade suurelt radarimäelt [17].
Foto Mart Mõniste 5.03.2014.

Foto 78 (0070). Ristna patarei. Väikese radarimäe [18] betoonplatvorm.
Foto Mart Mõniste 5.03.2014.

Foto 79 (0038). Ristna patarei. Kelder [19] on säilinud patarei kohal olnud talust.
Foto Mart Mõniste 5.03.2014.

Foto 80 (0041). Ristna patarei. Kelder [19], taga suur radarimägi [17].
Foto Mart Mõniste 5.03.2014.

Foto 81 (0048). Ristna patarei. Keldri [19] betoonivalu kvaliteet on nii hea, et sulandub militaarehituste sekka..

Foto Mart Mõniste 5.03.2014.

Foto 82 (0052). Ristna patarei. Keldri [19] laes on ehitusaasta „1938”, sama number on värviga kirjutatud ka ukse kohale.

Foto Mart Mõniste 5.03.2014.

Foto 83 (0863). Ristna patarei. Reservuaar [20], taga paistab punker [10].
Foto Mart Mõniste 5.03.2014.

Foto 84 (1139). Ristna patarei. Angaar [22] rannas, vaade [23] suunast.
Foto Mart Mõniste 5.03.2014.

Foto 85 (1117). Ristna patarei. Angaar [22] on ehitatud nii mitmes etapis, et algset plaani on võimatu taastada.

Foto Mart Mõniste 5.03.2014.

Foto 86 (1136). Ristna patarei. Angaar [22]. Katuse all on kolm boksi, igaühel sissepääs erinevast suunast, lisaks juurdeehituse müürid.

Foto Mart Mõniste 5.03.2014.

Foto 87 (1113). Ristna patarei. Angaari [22] kõrval on väike küngas, mille otsa platvormiks seatud angaari ukсед. Taga paistab angaar [23].

Foto Mart Mõniste 5.03.2014.

Foto 88 (1157). Ristna patarei. Angaar [23], paremal kungas (radarimägi?, kaitsevall?), vaade [25] suunast.

Foto Mart Mõniste 5.03.2014.

Foto 89 (1142). Ristna patarei. Angaar [23] koosneb kolmest boksist, nende kõrval väiksema uksega ruum.

Foto Mart Mõniste 5.03.2014.

Foto 90 (1156). Ristna patarei. Angaar [23]

Foto Mart Mõniste 5.03.2014.

Foto 91 (1155). Ristna patarei. Angaari [23] ees on uste liigutamise relsid, aga tundub, et uksi pole kunagi paigaldatud.

Foto Mart Mõniste 5.03.2014.

Foto 92 (1148). Ristna patarei. Angaar [23], boksid on omavahel ühendatud väikeste ukseavadega.

Foto Mart Mõniste 5.03.2014.

Foto 93 (0007). Ristna patarei. Kopteriplats [24], taga paistab suur radarimägi [17]. Plats koosneb betoonplaatidest 3x5 ja 3x4 m, kogusuurus 20x24 m.
Foto Mart Mõniste 5.03.2014.

Foto 94 (0013). Ristna patarei. Kopteriplatsi betooni sisse on kahhelkividega kujundatud arvud „50” ja „1976”. Aimata võib ka platsi keskele värvitud valget ringi.
Foto Mart Mõniste 5.03.2014.

Foto 95 (1158). Ristna patarei. Metalltorn [25].
Foto Mart Mõniste 5.03.2014.

Foto 96 (1174). Ristna patarei. Metalltorni [25] juures olev torni detailide hunnik on aastatega tunduvalt kahanenud.
Foto Mart Mõniste 5.03.2014.

4. Vanemad fotod

Foto 97. Ristna patarei. Foto radarijaama tegutsemise ajast, tagaplaanil tõenäoliselt angaar [22].

Foto 98 (12). Ristna patarei. Foto radarijaama tegutsemise ajast.

Foto 99 (12). Ristna patarei. Vaade metalltornist [25] angaarile [22].
Foto Mart Mõniste 19.11.1994.

Foto 100 (14). Ristna patarei. Angaar [22], vaade kõrvalolevalt künkalt.
Foto Mart Mõniste 19.11.1994.

Foto 101 (103). Ristna patarei. Tulejuhtimistorn [7].
Foto Mart Mõniste 4.11.2001

Foto 102 (432). Ristna patarei. Tulejuhtimistorn [7]. Sama vaade - vahepeal on kadunud metallist trepp, piirded ja luuk.
Foto Mart Mõniste 26.02.2008

Foto 103 (76). Ristna patarei. Suur radarimägi [17], vaade idast, linnaku suunast.
Foto Mart Mõniste 29.06.2003

Foto 104 (118). Ristna patarei. Suur radarimägi [17], vaade riviplatsi [15] suunast.
Foto Mart Mõniste 24.06.2006

Foto 105 (28). Ristna patarei. Kopteriplatsi [24] tähistus on veel äratuntav.
Foto Mart Mõniste 29.06.2003

Foto 106 (116). Ristna patarei. Riviplatsi [15] müür.
Foto Mart Mõniste 24.06.2006

Foto 107 (206). Ristna patarei. Angaar [23].
Foto Mart Mõniste 30.04.2008

Foto 108 (005). Ristna patarei. Väikese radarimäe [18] platvormi servas olnud metallplaat on
läänud vanarauaks.
Foto Mart Mõniste 31.01.2008

Foto 109 (521). Ristna patarei. 1941. aasta kahuripositsioon [13]. Säilinud on poldiring ja betoonirusu.

Foto Mart Mõniste 26.02.2008

Foto 110 (515). Ristna patarei. 1941. aasta kahuripositsioon [13].

Foto Mart Mõniste 26.02.2008

Foto 111 (537). Ristna patarei. 1941. aasta kahuripositsioon [14].
Foto Mart Mõniste 26.02.2008

Foto 112 (531). Ristna patarei. 1941. aasta kahuripositsioon [14].
Foto Mart Mõniste 26.02.2008

5. Täiendav info